

Kmetijske in rokodelske Novice.

Na svetlobo dane od c. k. krajske kmetijske družbe.

Tečaj VI.

V sredo 22. listopada 1848.

List 47.

Moj svèt.

(Sonet.)

Prijatelj ljubi! brez britkost življenje —
Resnica je, kar pravim — nima cene.
Le ta, ki mu cvetlica v roki zvène,
Vé, kak prijetno njeno je cvetenje.

De zdravje dar je, ti le govorjenje
Pové, če te bolezen ne zadéne;
Če nisi vidil kóčice leséne,
Ti je v poslopji bivati terpljenje.

Zatoraj če se pot ti v gojzd zavije,
Ne žéli, de bi, ako zvezdic éde,
Ne bodeš vidil, drevje obletélo.

Res, de skoz golo se oko veseló
Zamakne v žarke zvezd in lune bléde,
Pa tudi burja huje tul' in brije.

—č.

Slovenci!

Slišali ste, de je pravična reč zmagala na Dunaji, in de je zaterta glava tiste kače, ki je ostrupenila že sereca mnogih ljudi. Razkropljena je hudobna derhal, ktera je spodkopovala naše cesarstvo, de bi razpadlo saksebi in se potopilo v brezno brezpostavnosti, kjer ni človek ne svojiga premoženja, ne svojiga življenja svest, — kjer ni vére ne reda, — kjer kupčija in kmetija jenjate, — kjer le kri pobitih staršev, bratov in prijatlov zemljo móči!

Hvala Bogú! de nas je otel hude nevarnosti, v ktero nas je iz mnogih deželá vkup znešena derhal na Dunaji pogrezniti hotla. Moč naše serčne armade jo je razterla, in ne le pošteni Dunajčanje, ampak pošteni ljudjé vsih avstrijskih deželá, in — kakor v mnogih tujih Novicah beremo — še clo Francozje in Angličani se veselijo, de je hudobna derhal premagana, ktera bi bila sicer vesolno vojsko po celi Evropi vžgala, če bi bila zmagala. In še clo Francozje tako govoré, nam je to nar gotovši porošstvo, de prizadevanje imenovane derhali ni hrepenenje po postavni svobodí, ampak po razdjanji vsiga obstoječiga.

Sej so nam dobri Cesar vse obljubili, kar koli ljudstva po pameti le pozeleti zamorejo, in so to obljubo že večkrat s svojo cesarsko besedo poterdili. Oni nam tedej ne bojo nikdar nič več nazaj vzeli, in ljudstva Jim tudi nikdar več ne bojo nazaj dale, kar

jim po cesarski obljubi gré. Če pa ustava, po kateri bomo nove dobrote prejeli, še izdelana ni, niso Cesar krivi, ampak tisti sovražniki na Dunaji, ki so deržavni zbor z drugimi rečmi motili in zaderževali, ktere ne segajo v ustavo. Bogú nej bo potoženo! de je tudi tacih poslancov, ki so izdajavci svobode in pa podkopevavci naše sreče, ki po pismih ali z besedo ljudjé motijo in jih sleparijo, de se nimajo na obljube Cesarja zanašati, de bo šlo vse nazaj, in tacih gerdih laži več.

Pošteni ljudjé se sicer ne dajo zmotiti od tacih podpihovavcov, ali dosti je tudi tacih, ki vsako reč berž verjamejo, posebno če je slaba, kér mislijo: „ta mora vender to nar bolje vediti, ki je v zboru na Dunaji bil.“

Ljubi prijatli! ta in ta je sedel zares v zboru — pa prašajte druge: ali je kaj v zboru govoril? dajte ga po zastopnih možéh poprašati, de naj razloži natanjko, kaj de se je vse v zboru govorilo — in emolknil bo kakor mutec. Za mizo v oštari ali med nezastopnimi ljudmi je lahko jezik brusiti, mogočnika se delati, zabavljati, zaničevati, natolcevati in lahkoverni množici glave méšati — ali vse druga je, ako taciga širokoustnika zveden mož krepko nagovori in spricanje tega, kar je govoril, terja.

Tako storite tudi vi, pošteni Slovenci! Če vam kdo kake za vas slabe reči pripoveduje, če čez Cesarja in njegove ukaze govori, primite ga, de vam jih pričó gosposke še enkrat pové. Vaša dolžnost je to storiti, kér gré za Vašo srečo. Če se skaže, de je ta človek resnico govoril, imate po tem pravico, se na Dunaj pritožiti, de se vam kej napčniga ne bo zgodilo. Sicer boste pa spoznali, koliko imate tacim zapejlivcam verjeti.

Ravno tako storite tudi s pismi tacih ljudi, ki se Vaše prijatle sliji. Ako Vas kakošno pismo straši, de ne gré po pravici, razglasite pismo, in pritožite se. Sej so nam Cesar 15. sušca dovoljenje dali odkritoserčno pisati, kar koli hočemo. Ta svoboda ni samo nam vrednikam dana, ampak vsacimu človeku.

Le očitno, očitno nej bo vse! Kdor resnico govori, mu ni treba kotov ali oštarij iskati. Boste vidili, kako bojo po tem taki podpihovavci jezik za zobmi deržali.

Kdor dan današnji resnico govori, se mu tudi ni treba bati, de bi ga gospóska prijéla, zakaj Cesar so nam svobodno govorjenje in pisanje s cesarsko besedo vgotovili.

Zakaj nam neki vredništvo Novic tó priporočuje? bo morebiti eden ali drugi prašal. — Zató, ljubi prijatli! kér smo za gotovo zvedili, de se po mestih in po kmetih, po malih in velikih cestah, posebno pa po *planinah* in *logih* več tacih kač plazí, ki svoj strup okoli trosijo in dvombe (cvible) izbujajo, ktere so peklena laž, kér milostljivi Cesar dozday ne nar manjši obljube niso prelomili. Než kdo réče, de to ni res, če zamore!

Varite se, ljubi prijatli! ki ste poterjeni mirni deželani, varite se tacih šuntarjev, de v kako zadrégo ne pridete. Poglejte na Dunaj, kaj se s tacimi šuntarji godí! Cesar so milostljivi, pa so tudi pravični. Veliko šuntarjev je dal Vindišgréc že vstreliti ali obesiti brez prizanašenja! Poglejte na mogočno Laško deželo, ki se je spuntala, koliko škode de si je s puntam na glavo nakopala! Poglejte na Ogersko deželo, kjer so se Madžaroni spuntali, kako jih bo ob kratkim armada z 140000 možmi spokorila. Varite se šuntarjev, de Vas v nesrečo ne pahnejo!

Vredništvo.

Pervi prihodnji opravki deržavniga zbora.

Náčert podstavnih pravic.

(Dalje.)

§. 10. Skrivnost pisem je nedotakljiva, in pisma se smejo le s sodbino zapovedjo in pravilnih postav zadrževati.

§. 11. Pravica prošnje narejati in podpise nabirati je slobodna.

§. 12. Preseljevanje osebe ali premoženje med mejami deržave je le tistim ovirkam podverženo, ktere bo srenjski (soseskini) red določil. Preselitve v ptuje kraje deržavna oblast ne bo kratila; posebno se ne sme odhodnina (odhodno plačilo) terjati.

§. 13. Avstrijski deržavljeni imajo pravico pokojno in brez orožja se sohajati, brez de bi treba bilo, to kaki uradni (gosposki) oznaniti.

Zberališa ljudstva pod milim nebam se smejo le takrat prepovedati, kader je očitna nevarnost za občinski red in pokoj.

Nobeno orožjeno kardélo se ne sme o politiških rečéh posvetovati ali sklepe storiti.

§. 14. Zbiranje deržavljanov v družtva so prosto pripušene in ne potrebujejo uradniškiga privoljenja.

Ta pravica se sme po postavah le takrat kratiti, ako je enakim pravicam drugih ljudí, očitni blagóčednosti in deržavnemu namenu nasproti.

§. 15. Vsaki človek ima nedotakljivo pravico Boga po svoji vednosti in po svoji slobodno izvoljeni véri častiti.

Z družtvam vsake vére se ima ravnati po pravilih, ki so v 14. razdelku za družbe sploh spoznane.

§. 16. Deržavne cerkve ni. *)

*) V tem in še v marsikterim drugim razdelku bo mende deržavni zbor drugači sklenil, kakor pričujoča osnova govori. Ze marsikaka reč poprejšnjih razdelkov te osnove bi ne bila práv, ako bi se, kakor je, brez premembe v postavo povzdignila, zakaj 6., 7., 8. in 9. razdelki so — če jih zbor ne popravi — ravno kakor nalaš narejeni, de bi hudobni ljudje, tatje, roparji in enaka derhal, od ktere se vsak dan več slíši, práv veliko svobodo zadobili. Bog nam potem pomagaj! — Kar je v 15. do 18. razdelku izgovorjeniga, zna za veliko Dunajsko mesto práv biti, za večí del deželá pa ne bo, posebno za take dežele ne, kjer je katoljska véra v svoji popolni časti. Judje imajo v saboto svoj praznik, ne pa v nedeljo, — kaj bo tedej po tem (ako bi judje pri nas enake pravice kot kristjani zadobili), če bi kak judovski sódar v nedeljo zraven cerkve sode nabíjal, v katoljski cerkvi bi se pa božja služba obhajala? In vender bi se mu po 16. razdelku pričujočiga načerta ne móglo braniti. Gosp. Dr. Kavóić se je v odboru, ki je načert podstavnih pravic izdeloval, silno goreče zató potegoval, de bi še judam ne pripustile popolnoma enake pravice kakor kristjanam, pa dozdej še ni mogel nič opraviti. Morebiti de bo v splošnim zboru bolj srečen. Vredništvo.

Nihče ni primoran se ravnati po opravilih, obhajilih in dolžnostih takih cerkvá, ktere niso po njegovi véri; tudi mu ni potreba njih praznikov praznovati.

§. 17. Različnost vére ne stori razločka med pravicami in dolžnostmi deržavljanov.

§. 18. Zakon je že ugotovljen po pravnimu dovoljenju obéh ženitvavcov pred tisto uradnijo, ktera je za naredbo ženitvanskih pisem postavljena.

Cerkvena poroka le zamore biti po storjenim deželskim zakonu.

Različnost vére ne brani deželskiga zakona.

§. 19. Uk je sloboden, in prepovedana je vsaka naredba, ktera bi bila svobodi podučjenja nasprotna. Zadržanje razvad (napégniga ravnanja) v tem se bo po postavah uravnalo.

Očitni nauki se bojo zastoj delili in bojo po postavi v red djani.

Nobeni duhovski družbi se ne sme dovoliti kako vodilno vtikanje v očitne učelíša.

(Konec sledi.)

Od Dunajskiga deržavniga zbora.

Zdej ko je moč strahovavske derhali na Dunaji v nič pripravljena, si spet upajo ondašnji časopisi oistre pa resnične besede čez deržavni zbor govoriti. De te besede ne zadenejo vsih poslancov, ni treba opomniti, zakaj veliko poštenih in dobromislečih mož sedí v zboru — te besede zadenejo le posebno ne ktere mogočnike, ki so v eno méro v zboru klepetali in si s svojim klepetanjem scasama tako oblast prisvojili, de so jih njih tovarši kot pervake zbora poslušali. Tako so ti ljudje zmirej ošabniši in priderzniši prihajali in so postali glava zbora!

Ozrimo se — pravi nek Dunajski časopis — na pretečeni čas, in očitno nam bo, de deržavni zbor je vse nesreče kriv, ktera je zadnje 3 mesce čez cesarstvo prišla, zakaj on je svojo nalógo, zavoljo ktere je bil na Dunaj poklican, zanemarl — on ni ustave zložil. Ta zamuda je začetek vsih nesreč.

Cesar so nam Svojo besedo dali, in noben pamenten človek ne dvomi, de bojo Svojo cesarsko besedo tudi spolnili — ali dokler ustavniga pisma nimamo, so Cesar kakor poprej samovladar, če le hočejo to biti. De pa Cesar to nočejo biti, marveč de so resnično pripravljani, svojim ljudstvom berž berž svobodo dati, se je pokazalo že pri tolikih prigodbah poslednjiga časa.

De tedej ustavniga pisma nimamo in de je tedej večidel še vse po starim kopitu, tega niso Cesar krivi, tega je le deržavni zbor kriv!

Kér pa ustavniga pisma ni bilo, so imeli podpihovavci in šuntarji na Dunaji, ki so se od vsih krajev na Dunaj pritèpli, obširno polje, strupeni sad sejati, ki je 6. kozoperska dozorel.

Ako bi bil deržavni zbor svojo dolžnost spolnil in nam ustavo izdelal, bi ne bilo vsiga tega ne.

Deržavni zbor je brezpostavnost podpiral, zató kér ji ni krepko nasproti stopil.

Deržavni zbor je večidel razvujzdanosti Dunajskiga ljudstva kriv, zakaj gróza nas obide, če pomislimo, kaj se je vse ta čas na Dunaji godilo! Poslanec Fister vé iz lastne skušnje v ti reči veliko govoriti.

Deržavni zbor je majal stebre cesarskiga trona, kér poslancov, ki so razžaljive besede zoper Veličanstvo v zboru govorili, ni po ustih udaril.

Deržavni zbor je vedil, kaj de domači in ptují podpihovavci in šuntarji z besedo in denarjem vse počenjajo, pa ni nič storil, de bi bil podučil ljudstvo in ga svaril.

Cesar so nam s polnimi rokami dali, kar smo le pozeleli — pa deržavni zbor je ovíral, de še nismo zadobili, kar nam je obljubljeniga, kér ustavnih po-